

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוף"

אם ההורים לא מתנאשים - יש לילד תקנה

ותפשו בו אביו ואמו והוציאו אותו אל זקני עירו... ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים וקמת (כא, יט-כא)

אם הבן הוא "סורר ומורה", גונב וזולל וסובא, אבל ההורים לא מביאים אותו לבית הדין - מה הדין שלו? לא הורגים אותו. והמסר: כל זמן שההורים לא מתנאשים מהילד ולא מאבדים את התקנה, והם ממשיכים לנסות לחנך אותו - יש לו סכוי לחזור לדרך הישר.

רק כשמאבדים תקנה, אז "ורגמוהו".

(רבי שלמה לונשטיין שליט"א-נאה דורש)

שכרה של מצות השבת אבדה

השב תשיבם לאחיה (כב, א)

ברצוני לספר המובא בחז"ל. כלם יודעים אותו, מעשה ידוע, אבל אני רוצה להמחיש אותו בצורת משל: אדם מירושלים נסע למירון להתפלל. לפני שיצא לדרך, אמר לו אשתו: "במירון, אפרוחים עולים מאד בזול. תקנה אחד, יגדלו תרנגולות, יהיו ביצים ותהיה לנו קצת פרנסה". הוא קנה אפרוח בשני שקל והניח אותו בחוץ קפסה. דא עקא, מרב שהיה שקוע בתפלה, כשיצא מרשב"י שכח את האפרוח שם.

כשחזר לירושלים, ספר לאשתו על ההתרוממות הרוחנית שהיתה לו אצל רבי שמעון. נו, ואיפה האפרוח? שאלה אותו אשתו. "אוי, שכחתי אותו שם", השיב. כמובן שאין טעם לחזור לקחת אותו.

מי שמצא את האפרוח היה רבי חנינא בן דוסא, שעליו אומרת הגמרא (ברכות יז ע"ב): "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ואומרת: כל העולם כלו נזונים בשביל חנינא בני, וחנינא בני - די לו קרב חרובים מערב שבת לערב שבת". רבי חנינא הוא "קפת העיר" של כל העולם! כלם נזונים בזכותו! וזאת למרות שלו עצמו יש רק קב חרובים מצמצם.

הברכה הרי שורה בביתו של צדיק, וכמו שנאמר (בראשית כו, יב): "ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים", וכעבר תקופה קצרה בקעו המון אפרוחים. בדמיהם קנה עזים, ומשגם אלו התרבו, קנה בדמיהם שדה. הוא נתן לאריס לטפל בשדה, אולם השפע היה כל כך גדול, שגם אחרי שהאריס נטל את האחוזים שלו - עדין נותר ביד רבי חנינא סכום עצום. עברו עשר שנים. הרוח במשך כל השנים האלו טפס ועלה לסכום דמיוני. ידידנו, בעל האפרוח, החליט לנסע למירון. "הפעם", אמר לו אשתו, "כשאתה קונה שם אפרוח, תקשר לך חוט על היד לזכרון. כך, בסיום התפלה לא תשכח אותו שם".

היהודי הגיע למירון ונסה לברר האם משהו מצא. לפני עשר שנים, אפרוח. הוא עבר מדלת לדלת, עד שהגיע לביתו של רבי חנינא. רבי חנינא אשר שאכן מצא את האפרוח, ורשם לו צ'ק על סך עשרה מיליון שקל... "סליחה", התפלא האיש. "אפרוח עולה שני שקל. אני מבין

שהוא התרבה ושניו טפס לאלפים שקל, אולי לעשרים אלף שקל, אבל איך הגעתי לעשרה מיליון?" ורבי חנינא ספר לו את כל התהליך.

עד כאן המעשה מחז"ל.

אומר המשגיח רבי אליהו לופיאן זצ"ל: אם אצל צדיק, רבי חנינא, אפרוח של שני שקל התברך והפך לעשרה מיליון - אצל הקב"ה הברכה היא בלי סוף! הקב"ה "זורע צדקות מצמים ישועות" - כשאדם זורע גרעין באדמה ויוצא ממנו עץ מלא בפרות - העץ בוחס לגרעין הוא פי מיליונים!

אם אדם מתאמץ לקיים מצוה, למשל: מישוה מבקש ממנו עזרה וקשה לו, אין לו כח, ואף על פי כן הוא מתאמץ לקיים את המצוה - הקב"ה יתן לו ברכה אין סופית! התוצאות תגענה גם לצאצאים שלו בעוד מאה שנה. אוהו, איזו ברכה תהיה לו.

רואים היום משפחות של חלונים, שפתאם חוזרים בתשובה והופכים להיות תלמידי חכמים מצליחים. מאיפה זה בא? לפני מאה שנה סבתא שלהם ממרוקו או משווייץ, מוילנא או מונרשה, עשתה איזו מצוה. כתוב בחז"ל שאם אדם עושה מצוה - אם כעבור מאתיים שנה צאצא שלו זקוק לישועה - הקב"ה מביא לו אותה בזכות המצוה הזאת.

אם היו נותנים לנו רשות להציץ ולראות מה זו מצוה אחת, מה השכר שלה - גם אם היא לא הביאה תוצאות, וקל וחומר כשהביאה לתוצאות - היינו נוכחים לראות שהיא לא עשרה מיליון, גם לא עשרה מיליארד, זה משהו אחר לגמרי, "עין לא ראתה אלקים וולתף".

לפני ששים שנה יהודי קנה דירה מגוי בניו יורק ומצא שם עשרת אלפים דולר. בעל הבית שכח אותם שם ושכח מהם. הוא שאל את רבי משה פיינשטיין זצ"ל מה דינו של הכסף, והוא השיב לו שמצד הדין הוא פטור מלהחזיר, אבל אם יחזיר - יהיה קדוש ה', וכשמקדשים שם שמנים - הקב"ה מחזיר בכפל כפלים!

האיש לא הסס. למרות שהיה זקוק מאד לכסף הזה, החזיר אותו לגוי. הספור הכה גלים בעתונים ובכלי התקשורת: "יהודי קנה דירה והחזיר את הכסף". יצא מזה קדוש ה' גדול!

והקב"ה אכן החזיר לו בכפל כפלים. היהודי הזה הפך לעשיר גדול, ובעשרות שנים האחרונות הוא תורם המון כסף למוסדות תורה בכל העולם. גם בניו וצאצאיו עשו חיל בעסקים, והכל מכח אותם עשרת אלפים דולר שלא היה חייב על פי דין להשיב ובכל זאת השיב, כדי לגרום לקדוש שם שמנים.

(רבי יצחק קולדצקי שליט"א-נאה דורש)

האבדה נמצאה

אשר תאבד ממנו ומצאתה (כב, ג)

הספור הוא ספורו של בחור שגר באזור חיפה. פעיל שהיתה לו מדרשה ללמוד תורה פגש באותו בחור וקרא לו להכנס ולשמע שעור תורה. "לא בא לי", השיב הבחור. אמר לו: "יש קולה ועוגיות". אמר הבחור: "אם כך - אני נכנס".

הבחור התחיל להגיע יום יום, וכמובן קבל פחית קולה מדי יום. לאחר זמן כבר התחבר ללמוד ולתורה, וכבר לא רצה לא קולה

ולא עוגיות. הוא ספר לאביו שחשקה נפשו בתורה, ואביו השיב: "אם אתה הולך לשיבה, אתה לא דורך יותר בבית!" החבור לא התרשם מהאיום והלך לשיבה קטנה בצפון. כיון שהיה כשרוני מאד, עליו ממש, הגיע בתקופה קצרה להשגים שאחרים לא מגיעים אליהם במשך שנים. החבור התבזבז לבקש, אבל לא היה לו כסף לחליפה, כובע ובגדים. ראש הישיבה נסה לסיע לו, והיה נותן לו מעט כסף פה ושם, אף גם הוא לא היה עשיר גדול, ואין הקמץ מביע את הארי.

נגש החבור לארון הקדש, פרץ בכדי ואמר: "רבונו של עולם, אני מקבל על עצמי לגמור את הש"ס תוך שלש שנים. נא עזר לי, למען ה', כדי שאוכל להסתדר, שלא אחיה בעניות כזאת."

החבור צעד ברחוב בחיפה, ולפתע - הוא מוצא חבילה חדשה מהבנק ובה עשרת אלפים שקלים. הוא פנה לרב כדי לשאל מה דינה של החבילה, והרב השיב, שפינו שבחיפה יש הרבה ערבים, וגם הרבה יהודים שאינם שומרים תורה ומצוות, ובזבזו כזו אין הרבה שמחזירים אבה, לכן הבעלים בודאי התיאשו, והרי אלו שלו.

החבור לקח את הכסף וקנה ממנו בגדים, ספרים וכל מה שצווק לו. הוא סיים את הש"ס כמבטח, וכבר הגיע לגיל השדוכים. לפניו בחור שנים ש"ס, אבל הוריו לא רוצים לעזר לו כלל.

אל הישיבה הגיע יהודי עשיר, ואמר שהוא מחפש בחור מצין עבור בתו. אמרו לו, שזה החבור המצין באמת, אין יותר טוב ממנו בכל הישיבה, אבל הוריו לא עוזרים לו. אמר העשיר: "אם החבור מצין באמת, אני מוכן לתת לו הכל".

שאל היהודי את החבור: "איך החלטת לסיים ש"ס בתור בחור?" והחבור ספר שהיה במצוקה נוראה, ולא היה לו כסף לקנות כלום, לא חליפה, לא כובע, לא ספרים, ואז פנה לרבונו של עולם ובקש עזרתו, תוך שהוא מבטיח לסיים את הש"ס.

החבור ממשיך: "הקלתי ברחוב, ומצאתי חבילה של שטרות כסף". שאל העשיר: "איפה מצאת את הכסף?" והחבור אמר לו בדיק את שם הרחוב בחיפה.

השיב העשיר: "לא תאמין, אבל אני אבדתי את החבילה הזאת. יצאתי מהבנק והחבילה נפלה לי מהכיס. בשעתו הצטערתי כל כך, אבל לא ידעתי שהקב"ה לקח את הכסף שלי, ובנה לי את החתן המצין לבתי, בחור שידע ש"ס ויהיה תלמיד חכם. מה שהיה נראה לי אסון גדול, התברר כסבת ההצלחה העצומה".

כך אומרים גם על התקופה שלנו. התקופה קשה ומלאה הסתר פנים, אבל בעזרת ה' עוד נראה שהיא תקופה של הארת פנים וחסד גדול באהבת ה' אותנו.

(רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש)

משל למה הדבר דומה? לאדם שפגש את חברו ברחוב ובקש ממנו הלואה. אמר לו החבר: "אין בעיה, תבוא אלי הביתה בתשע בערב, ואני אתן לך". הגיעה השעה תשע, וגם חלפה, ואותו אדם לא הגיע. למחרת שוב פגש האיש את חברו ברחוב, ומתחנן לקבל הלואה. אמר לו החבר: "בסדר גמור, אני מוכן להלוות לך, רק תבוא אלי הביתה בתשע בערב". ושוב, הוא לא מגיע. גם ביום השלישי חזר הדבר על עצמו...

אדם עומד לפני הקב"ה ומבקש, יום אחר יום: "והאר עינינו בתורתך", "פתח לבי בתורתך". הקב"ה מוכן לסיע לו, אבל אותו אדם כלל לא פותח ספר, לא הולך לשעור ולא לומד. אילו פנים יש לו לפני הקב"ה?

המשנה באבות (ד, י) מביאה את דברי רבי מאיר: "הוי ממעט בעסק ועסק בתורה... ואם בשלח מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך, ואם עמלת בתורה, יש לו שכר הרבה לתן לך".

שואל ה"חפץ חיים": מהו "שכר הרבה", ומהם "בטלים הרבה כנגדך"? וכי יסבל האדם יותר ממה שמגיע לו?

ומתיר: מסרת ביאתו של האדם לעולם היא לעשות רצון ה', ללמד תורה ולקיים מצוות ולתקן את המדות. למעשה, חלק משעותיו של האדם אינן מקדשות לתורה ולמצוות, כי הוא עמל לפרנסתו ויש לו כל מיני טרדות, והוא צריך גם לאכל ולשתות ולישון וכו'.

השאלה הקריטית היא, מה עושה האדם כשיש לו זמן וכח. האם הוא מנצל כל רגע פנוי לעבודת ה', או שהוא הולך לפצח גרעינים ולקרא עיתונים.

אומר ה"חפץ חיים": אם אתה עמל לפרנסתך ועוסק בצרכי שעה, אבל כשיש לך זמן פנוי אתה מנצל אותו לתפלה וללמוד - מצין. הזמן שבו עבדת נחשב לך כאנס, שהרי היית צריך להביא פרנסה למשפחה. אבל אם אתה מתבטל בזמן הפנוי, מתבטלת שעת האנס.

לכן אומר התנא: "הוי ממעט בעסק ועסק בתורה" - תשתדל למעט בכל האפשר במלאכה ובמשא ומתן, ולהרבות בכל האפשר בלמוד תורה.

אם תבזבז את זמנך לריק, "יש לך בטלים הרבה כנגדך" - אתה תענש גם על הזמן שבו עמלת להשיג פרנסה, כי מוכח ממעשיך שלא היה זה מחמת ההכרח.

"ואם עמלת בתורה, יש לו שכר הרבה לתן לך" - גם על הזמן שעמלת לפרנסה תקבל שכר, כי מוכח ממעשיך שעשית זאת כדי לפרנס את המשפחה, ואילו היית יכול היית עוסק בתורה ובמצוות גם באותן שעות.

(רבי אריה יודלביץ שליט"א - נאה דורש)

סח אחריות!

כי יקח איש אשה ובה אליה ושאנה (כב, יג)

החיד"א בספרו "פתח עינים", עוסק בנקדה כואבת השיכת לרבים. לעתים אדם חש ששלוש ביתו מערער. אשתו צועקת עליו, פוגעת בכבודו. מה יעשה אדם כזה? הנטייה הראשונית היא להאשים את כל הסביבה: את האשה, את משפחתה ואת חברותיה.

אולם רבנו החיד"א מלמד אותנו שאין זו הדרך! דוד המלך בתהלים (לח, ד) אומר: "אין שלום בעצמי מפני חטאתי". כאשר רואה האדם ש"אין שלום בעצמי" - אינו מסתדר עם אשתו אשר היא עצם מעצמי ובשר מבשרו, עליו לדעת שזהו "מפני חטאתי" - חטאיו הם אלו שגורמים זאת!

זהו מסר מאד חשוב בכל תחומי החיים. לעתים בא קשי על האדם, משהו לא הולך, משהו לא מסתדר. מהי תגובת האדם הראשונית? הוא נוטה להסיר את האחריות מעצמו ולפזר אותה לכל עבר - התנהגות שמביאה עליו תסכול וחסר אונים, שכן בדרך כלל אינו יכול לשנות את החיים סביבו.

אומר לו החיד"א: דע לך, אם השלום בית שלך מערער, המפתח לתקון המצב בידיים שלך! אם הפרנסה לא זורמת, תדע שזה בידיים שלך! ישנו חטא שגורם, תתקן את החטא ותראה שהכל יפתר!

(רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש)

רק אם תקדש עצמך מלמטה!

לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמתי מהם, הקם תקים עמו (כב, ד)

פרש רש"י: "הקם תקים" - זו טעינה, להטעין משאוי שנפל מעליו. 'עמו' - עם בעליו, אבל אם הלך וישב לו, ואמר לו: הואיל ועליך מצוה, אם רצית לטען טען - פטור".

אדם צריך לסיע לבעל החמור או השור להטעין את המשא שנפל, אבל רק 'עמו' - עם בעל החמור או השור, אבל אם הבעלים יושב לו בצד בנחת ומעשן סיגריה - אין על האדם חיוב להטעין עבורו את המשא.

ה"חפץ חיים" יצ"ל אומר, שנתן לראות מכאן גם משל לכל עניני הרוחניות של האדם: אם האדם מקדש עצמו מלמטה - מקדשים אותו מלמעלה. אם אדם מבקש אחרי התפלה: "נצר לשוני מרע וישפתי מדבר מרמה", והוא באמת משתדל ומתאמץ להזהר בזה - מן השמים יעזרו לו. אבל אם הוא מתפלל "נצר לשוני מרע", ורגע אחרי "שמונה עשרה" הוא כבר נגש לשמע את הרכילות ואת הנייעס האחרונים, הריהו באותו בעלים שוטה של החמור שיושב בצד ומצפה שהשני יטעין עבורו לבד.

"הקם תקים" - עמו! אתה מבקש עזרה מהקב"ה, אבל כדי לזכות לעזרה, עליך לעשות את חלקך בענין!